

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ การศึกษาวิเคราะห์วิธีระงับอิทธิรณ์ตามพระวินัยปิฎก : ศึกษาตัวอย่างจากกรณีพระนิกร ธมฺมวาที

ชื่อผู้เขียน นายสมพล อินคำ

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาปรัชญา

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ :

อาจารย์ ดร.ประมวล	เฟื่องจันทร์	ประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญย์	นิลเกษ	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ น้อย	พงษ์สนิท	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รุ่งเรือง	บุญไญรส	กรรมการ

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงสาเหตุที่ก่อให้เกิดอิทธิรณ์ และวิธีระงับอิทธิรณ์ตามที่ปรากฏในพระวินัยปิฎก เพื่อให้ทราบหลักเกณฑ์และกระบวนการระงับอิทธิรณ์ตามพระวินัยอย่างถูกต้อง และสามารถนำหลักเกณฑ์นั้นไปใช้วินิจฉัยปัญหาต่าง ๆ ได้ โดยใช้กรณีอิทธิรณ์ของพระนิกร ธมฺมวาที เป็นกรณีศึกษา

อิทธิรณ์ หมายถึง เรื่องราวที่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการประพฤติพรหมจรรย์ และการอยู่ร่วมกันในหมู่สงฆ์ เกิดจากการกระทำด้วยเจตนาดี และเกิดจากการกระทำด้วยเจตนาชั่ว

อิทธิรณ์ที่เกิดจากการกระทำด้วยเจตนาดี คือต้องการให้การประพฤติปฏิบัติของภิกษุสงฆ์เป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย เช่น กรณีวิวาทาธิกรณ์ของภิกษุในกรุงโกสัมพีนี และอิทธิรณ์ที่เกิดจากการกระทำด้วยเจตนาชั่ว พยายามล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเพื่อประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง เช่น กรณีภิกษุชาววัชชีกล่าววัตถุ 10 ประการ

พระพุทธเจ้าทรงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อบรรงับอิทธิรณ์เหล่านั้น และให้สงฆ์พร้อมเพรียงกันดำเนินการโดยยึดถือเอาพระธรรมวินัยเป็นหลัก

หลักการระงับอิทธิพลตามพระวินัยนั้น มีจุดประสงค์เพื่อปกป้องคุ้มครองภิกษุที่ประพฤติดี ประพฤติชอบ และกำจัดบุคคลที่เข้ามาแอบแฝงหาประโยชน์ส่วนตน และบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาให้ออกไปจากหมู่สงฆ์ตามวัตถุประสงค์ในการบัญญัติพระวินัย 10 ประการคือ

(1) เพื่อให้สงฆ์มีความเห็นดีเห็นงามร่วมกันในการแก้ปัญหา และทำกิจกรรมต่าง ๆ ของสงฆ์

- (2) เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในหมู่สงฆ์
- (3) เพื่อกำราบบุคคลที่ไร้ยางอายมีนิสัยต่อต้าน
- (4) เพื่อให้พระภิกษุผู้เคร่งครัดในศีลได้อยู่อย่างสงบสุข
- (5) เพื่อระงับความเสื่อมเสียที่จะบังเกิดขึ้นต่อหมู่สงฆ์ในปัจจุบัน
- (6) เพื่อระงับป้องกันความเสื่อมเสียที่จะบังเกิดขึ้นในอนาคต
- (7) เพื่อให้บุคคลที่ยังไม่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเกิดความเลื่อมใสขึ้น
- (8) เพื่อให้บุคคลที่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอยู่แล้วมีความเลื่อมใสยิ่งขึ้น
- (9) เพื่อความดำรงมั่นแห่งพระพุทธศาสนา
- (10) เพื่อให้พระวินัยมีความศักดิ์สิทธิ์ และเป็นแบบแผนทั้งดงามตลอดไป

ปัญหาในการชำระอิทธิพลที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และได้กลายมาเป็นปัญหาสังคมก็เพราะพระภิกษุผู้กระทำความผิดไม่ยอมรับความเป็นจริงตามที่ถูกกล่าวหา จึงทำให้เกิดความยุ่งยากในการสืบสวนหาข้อเท็จจริง เนื่องจากสภาพสังคมปัจจุบันมีความซับซ้อนมากกว่าในครั้งพุทธกาล แต่ในขณะเดียวกันสงฆ์ผู้ชำระอิทธิพลยังคงดำรงรูปแบบแห่งการดำเนินชีวิตตามแบบที่กำหนดไว้ในครั้งพุทธกาล จึงทำให้ไม่มีความสามารถพอที่จะสืบค้นหาข้อเท็จจริงให้เกิดความกระจ่างชัดเพียงพอที่จะวินิจฉัยตัดสินให้เด็ดขาด ประกอบกับพุทธบริษัทขาดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในพระธรรมวินัย จึงทำให้ไม่เกิดพลังทางสังคมที่จะผลักดันให้ยึดมั่นพระธรรมวินัยในการตัดสินอย่างเคร่งครัด

ในสภาพสังคมปัจจุบัน ปัญหาอิทธิพลจะยุติลงโดยชอบด้วยพระธรรม ชอบด้วยพระวินัย ฝ่ายบรรพชิตอาจจะต้องได้รับความร่วมมือจากฝ่ายคฤหัสถ์ในการสืบหาข้อเท็จจริง และพยานหลักฐาน หรือให้คำปรึกษาตามแนวทางบัญญัติของกฎหมายฝ่ายบ้านเมือง

ในการพิจารณาอธิกรณ์ในหมู่สงฆ์นั้น นอกจากจะพิจารณาสาเหตุและสภาพแวดล้อม แล้ว จะต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายของการประเพณีพรหมจรรย์เพื่อนิพพาน คือ ภาวะสิ้นโลภะ โทสะ โมหะ ด้วย

จากการศึกษาพบว่า การชำระอธิกรณ์ของสงฆ์ในปัจจุบันมีความยุ่งยากจากสาเหตุสำคัญคือ

การชำระอธิกรณ์ในปัจจุบันต้องดำเนินการไปตามข้อกำหนดในพระวินัย และตามข้อกำหนดในกฎหมายสงฆ์คือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายเถรสมาคม แต่ข้อกำหนดในกฎหมายเถรสมาคมบางข้อไม่รองรับหลักการแห่งพระธรรมวินัยอย่างแท้จริง จึงทำให้คณะสงฆ์ผู้ดำเนินการไม่สามารถชำระอธิกรณ์ให้บริสุทธิ์ยุติธรรมได้ในเวลาอันรวดเร็ว

ในกรณีดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าการชำระอธิกรณ์ให้บริสุทธิ์ยุติธรรมได้ จะต้องเป็นไป โดยความร่วมมือกันของพุทธบริษัททั้งฝ่ายบรรพชิต และคฤหัสถ์ กล่าวคือคณะสงฆ์ซึ่งเป็นพุทธบริษัทฝ่ายบรรพชิตจะต้องดำเนินการชำระอธิกรณ์โดยยึดถือเอาวัตถุประสงค์ของการประเพณีพรหมจรรย์ และแนวทางการปฏิบัติตามหลักพระวินัยเป็นหลักสำคัญในการตัดสินอธิกรณ์ ส่วนฝ่ายคฤหัสถ์คือ อุบาสก อุบาสิกา จะต้องมีความสำนึกในความรับผิดชอบต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาด้วยการสนับสนุนให้การชำระอธิกรณ์ เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย

ดังนั้นในการชำระอธิกรณ์ ฝ่ายคฤหัสถ์จึงต้องมีความรู้มีความเข้าใจในหลักพระธรรมวินัย เพื่อจะได้ให้การสนับสนุนฝ่ายสงฆ์อย่างถูกต้องเหมาะสม